

Тамара Драганова / Tamara Draganova

**СИТУАЦИОНЕН И КОНТЕНТ-АНАЛИЗ
НА ХУДОЖЕСТВЕНИТЕ ТЕКСТОВЕ
ВЪВ ВАРИАНТИТЕ НА УЧЕБНИЦИ
ПО ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА ЗА 10. КЛАС**

**Situational and Content-analysis of the Literary Texts
in the Variants of Textbooks in Geography and Economics
for Tenth Grade**

Abstract: The article presents a situational and content analysis of all versions of textbooks in geography and economics for tenth grade. The topic for the application of literary artistic texts in the new textbooks in geography as a horizontal interaction and interdisciplinary reading of the training for the native country is studied. The interdisciplinary synthesis between geography and literature is traced by authors, works and topics of the educational content.

Keywords: geography and economics, textbooks, situational analysis, content-analysis, intersubject links, interdisciplinary synthesis.

*„А България? Всичко ми е родно, близко до сърцето и душата.
Всяка горичка, долинка, канара, връх ми говорят на език познат;
чувствам, че те са мои, наши, български, и аз съм техен,
почти плът от тяхната плът... Всяка красота на България ми е скъпа,
всяко нейно величие е по-велико за мене и ме прави да се гордея.“
Из „България и Швейцария“, Ив. Вазов¹*

Училищната география на родната страна е традиционно свързана с вертикалната и хоризонтална интеграция, с различните разновидности на синтезната приемственост и пренос в контекста на учебното съдържание и със системата за цялостното обучение, възпитание и социализация на учениците в училище.

Иновативният път на развитие, модернизиране и революция на homo-faber преминава през учебно-фрагментарния цикъл на училищното обучение, базирано на организацията и структурата на учебното съдържание от тривиума и квадриума, от самостоятелността и научната идентичност на учебните предмети и тяхната междупредметна обвързаност, при която се конструира преливане, сливане и дидактически синтез. Идеята за единството на научното

знание е дискуссионна, проблемна и все още неразкодирана в нейната цялост на фона на образователната реформа. Според М. Андреев синтезът е реализиран в учебната дейност на няколко равнища – *интрадисциплинарно, интердисциплинарно, методологическо и холистично*, които винаги са съществували в класическата предметна система и присъстват и в новите образователни реалности при продължаващата реформа в българското училище².

Целенасоченото конструиране на междупредметните връзки за учебните предмети *География и икономика* и *Литература* в X клас се явяват хармонично-концентрично структуриране на учебното съдържание, практическо решение и интегративно явление, фокусирано по конкретна тема на изследване – област на компетентност *География на България*³. Областите на компетентност в X клас по *Литература*, които са в пряко учебно-съдържателно взаимодействие при изучаване на родната страна по учебна програма, са социокултурните, литературните и комуникативните компетентности. Развиването на компетентностите като очаквани резултати от обучението на учениците по *Литература* е базирано на разгъване на учебното съдържание по периоди и автори:

☞ *българската литература от периода от Освобождението до Първата световна война* – Ив. Вазов, А. Константинов, П. П. Славейков, П. Яворов, Д. Дебелянов, Ел. Пелин;

☞ *българската литература от периода между двете световни войни* – Гео Милев, Хр. Смирненски, А. Далчев, Й. Йовков, Н. Вапцаров;

☞ *българската литература от периода след Втората световна война* – Д. Димов, Н. Хайтов, Й. Радичков.⁴

Хоризонталната интеграция в X клас по двата учебни предмета е симбиоза от мисловни дейности, които реализират свързване и асоциативна дейност на мозъка, при която в процеса на изучаване на родната страна, на нейното географско положение, граници, природна среда, население и селища, държавно устройство, стопанство и райони се наслаява и провокира лъчистото мислене с български автори, художествени текстове и исторически събития. Многопластовото мислене, при което се преплитат географските и литературните картини е „*продукт на личностното светоусещане, и че те формират култура като структурна организация на потока от възприятия на елементи от действителността*“⁵.

Обучението по *География на България* е обучение за Родината, за българското и близкото, за родното и Отечеството, защото и днес „*разбирането за светоусещане, за възприятие на близкото, което впоследствие ще бъде експонирано зримо и мисловно, е интересен проблем, провокиращ както географската мисловност, така и литературното научно любопитство*“⁶. Литературната география е синергетична проекция между географията и литературата, конструкт на интердисциплинарното обучение и въображението, на интеграцията между литературни образи и географска действителност⁷.

Прилагането на интегративния подход в обучението за родната страна подпомага възприемането и усвояването на учебното съдържание за трайно овладяване на знанията, уменията и отношенията. Постоянното взаимодействие и интензивен интердисциплинарен синтез са необходими и провокират формирането на обективна научна картина за родната страна, обогатена в пространството и времето от личности (будители) и художествени произведения. Интердисциплинарните отношения и асоциации между географията и литературата са развити в различни методико-дидактически, образователно-възпитателни и интегративно-развиващи се вектори, но литературната география има едно ценно качество – „да ни етиkira като носители на родовите ценности, да ни провокира към онова самовглъбение, което ни помага да възприемем „нашия си свят“ и да го съхраним в душите си“⁸. Позовавайки се на тази теза, именно обучението по география за родната страна е необходимо да бъде реализирано успоредно и съпътстващо със системно-синтезното знание за българските автори и произведения, които генерират интердисциплинарните връзки за литературни произведения, герои, процеси, явления, пейзажи, обекти и събития. В контекста на хоризонталната обвързаност за автори и периоди, герои и събития важно място заема и учебния предмет *История и цивилизации*.

Опорните знания по география и литература от прогимназиалния етап доразвиват интердисциплинарността в първи гимназиален етап, което е отражение на идеята за прилагане на концепцията за литературната география в българското училище. Авторските колективи на учебници ранжират художествените текстове в обучението по география като проекция на литературната география и възможността за дидактическо синтезиране на знания, умения и компетенции, в това число и за формиране на холистична картина за родната страна⁹.

Прилагането на художествени текстове в учебниците по география въздейства върху личността на учениците и възпитава в патриотизъм, като позволява обединяване на знания от различни учебни предмети на общообразователната подготовка в училище. Ситуационният анализ в статията е насочен само към проучване на художествени текстове, които присъстват в новите учебници по география и икономика за 10. клас. За учебната 2020/2021 г. в българското училище са в сила общо 5 варианта на учебници по *География и икономика* за 10. клас:¹⁰

- ☞ вариант 1: М. Русев и колектив, издателство „Архимед“;
- ☞ вариант 2: А. Попов и колектив, издателство „КЛИЕТ България“;
- ☞ вариант 3: Р. Пенин и колектив, издателство „КЛИЕТ България“;
- ☞ вариант 4: М. Мандова-Русинчовска и колектив, издателство „Педагог 6“;
- ☞ вариант 5: С. Деремнджиева и колектив, издателство „Просвета“.

В учебниците по география и икономика за 10. клас авторските колективи са приложили откъси от различни по вид документи, с различен обем и

специфика, с конкретни съдържателни акценти, тези и подтези според темата на уроците, като към текстовете са формулирани въпроси, задачи, казуси и други дидактически вариации. Текстовете са приложени като допълнителни и спомагателни към уроците за нови знания (рубрикирани), а в уроците за дейности са част от дидактическите задачи.

Целта на настоящата статия е само подборен анализ на художествените текстове от български автори в учебниците по география и икономика за 10. клас. Контент-анализът разкрива мястото на художествените текстове по области на компетентност и типове уроци, раздели и теми на урочни единици, автори и произведения, които са приложени за анализ в учебния процес, както и задачите към текстовете (табл. 1).

Систематизирана визия на художествени текстове в учебниците по география и икономика за 10. клас¹¹

Таблица 1

Вариант на учебник	стр.	Раздел/Тема	Тип на урока	Литературен текст/автор	Въпроси и задачи към текста
Вариант 1	3	Преди обръщението към десетокласниците	-----	Откъси от стихотворенията: „Отечество любезно, как хубаво си ти!“ Иван Вазов, 1884 „България“ Георги Джагаров, 1958 „Родина“ Блага Димитрова, 1965	-----

Вариант 2	3	Преди обръщението на авторите	-----	Откъс от речта на Иван Вазов във връзка със 70-годишнината му	-----
	29	<i>Природна среда на България. Природни компоненти</i> Релеф и полезни изкопаеми	дейност	Легенда за Будиславица	<u>Задача 3</u> Прочетете текста, откъс от „Легенда за Будиславица“. Каква информация ви дава този текст? Интерпрети- райте го в на- учен контекст, като използ- вате знанията си за релеф и полезни изко- паеми на Бъл- гария. Наме- рете обектите от текста на картата.
	100	<i>Природна среда на България. Природни компоненти</i> Рила, Пирин и Родопите	дейност	„В Пирин“ Иван Вазов	<u>Задача 2</u> Прочетете от- къс от текста на Иван Вазов „В Пирин“. Представете информацията от художеств- ения текст чрез научен стил, като из- ползвате тер- мини, факти и закономернос- ти от темата.

Вариант 3	12	<i>Географско положение и граници на България</i> Географско положение, граници и големина	урок за нови знания	Рубрика „Още нещо за...“ Из книгата „Западна Тракия и договорът за мир в Ньой“ Анастас Иширков	Към кои изконни национални ценности призовава да се обръщаме Анастас Иширков?
	66	<i>Природна среда на България. Природни области</i> Краище и Средногорие	урок за нови знания	Рубрика „Още нещо за...“ Ждрелото на р. Ерма Откъс от „Какво? Швейцария ли?...“ Алеко Константинов	В какви скали е образуван проломът? Какви форми можем да наблюдаваме там?
	78	<i>Природна среда на България. Природни области</i> Рило-Пиринска подобласт. Рила	урок за нови знания	Рубрика „Още нещо за...“ Един поглед към Рила Иван Вазов	-----
	117	<i>Държавно устройство и управление</i> Държавно устройство и управление	урок за нови знания	Рубрика „Можете да се справите сами“ Из „Отворено писмо на П. Р. Славейков до Великото народно събрание“	Прочетете откъса и коментирайте актуални ли са вижданията на автора и днес и защо.
Вариант 4	45	<i>Природногеографски области на България</i> Дунавска равнина	урок за нови знания	Рубрика „Любопитно“ Откъс от „Добруджа някога“ Йордан Йовков	-----
	49	<i>Природногеографски области на България</i> Старопланинска област	урок за нови знания	Рубрика „Любопитно“ Авторски коментар за написаното от Иван Вазов и неговия герой дядо Йоцо, Искърския пролом, прокарването на жп линия	-----
	199	<i>Регионална география</i> Роден край	урок за дейности	„Родна стряха“ Ран Босилек	-----

Вариант 5	54	<i>Природна среда на България</i> Другият път към „Смълчаната“ природа на Южна България	урок за дейности	Легенда за трите най-пълноводни реки в Южна България – Марица, Арда, Тунджа	<u>Задача 3</u> Всяка легенда съчетава реалното и фантастично- то, а действителността е премислена и украсена с чудновата измислица. Открийте географските основания за създаването на легендата за трите най-пълноводни реки в Южна България.
	103	<i>Стопанство</i> Земеделieto – приемственост между традиции и съвременност	урок за дейности	„Маслодайната роза“ Чудомир	<u>Задача 2</u> Прочетете откъса и разпознайте кой традиционен за България земеделски отрасъл описва Чудомир.

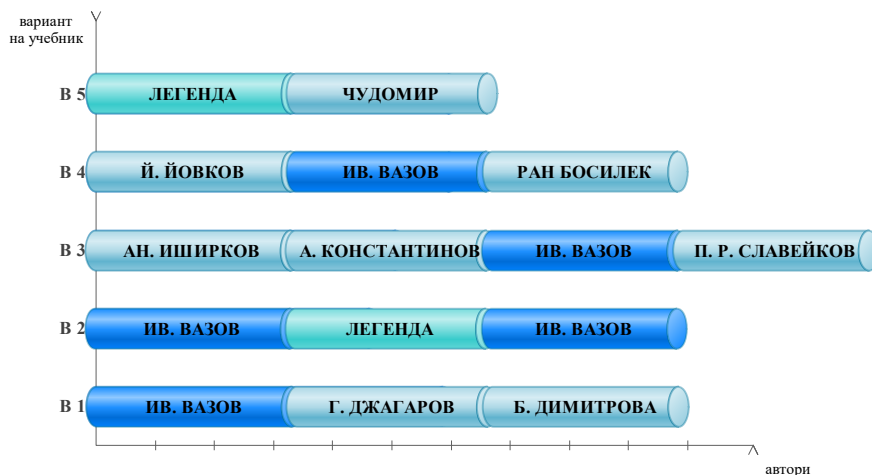
Ситуационният анализ по изследваната тема разкрива, че **наличието на художествени текстове в учебниците по география и икономика** на задължителната подготовка при изучаване на родната страна може да е **реален и измерим критерий при оценяване на учебниците (VII и X клас)**.

От синтезираната визия за съдържанието на художествените текстове в учебниците по география и икономика за 10. клас се доказва, че авторските колективи на всички варианти на учебници са приложили такива текстове, но в различен творчески вариант, количество и с различна дидактическа цел.

Контент-анализът на литературните текстове представя едно значително разнообразие – стихотворение, легенда, разказ, импресия, отворено писмо (литературен и критически реализъм), реч-обръщение, пътепис, спомени и съчинение.

Българските автори на художествените текстове (поети, писатели, хумористи, драматурзи, учени), които присъстват в учебниците по география са: *Иван Вазов, Георги Джагаров, Блага Димитрова, Анастас Иширков, Алеко Константинов, Петко Р. Славейков, Йордан Йовков, Ран Босилек (Генчо*

Станчев Негенцов), *Чудомир* (Димитър Христов Чорбаджийски) – общо 9. Патриархът на българската литература Иван Вазов е единствен, чиито произведения са цитирани в 4 от вариантите на учебници – 1, 2, 3 и 4, като вариант 2 на учебника съдържа две цитирания като повторяемост (фиг. 1).

Фиг. 1. Български автори, включени в учебниците по география и икономика за 10. клас

Изборът на авторските колективи да отделят място и значимост на художествените текстове от класиците на българската литература е образователна традиция за училищната география, дидактически нюанс за провеждане на обучение по география с цел формиране, развиване и утвърждаване на патриотично възпитание у учениците. Безспорно липсата на конкретни цели и принципи в *Закона за предучилищното и училищното образование*, пряко насочени към патриотичните нагласи и самосъзнание, не е оправдана и обоснована. Дидактическите решения на авторските колективи за прилагане на географския синтез и хоризонталната интеграция с учебния предмет *Литература* са отражение на нормативния дефицит, на чувството за национална идентичност и принадлежност към българската нация, единство и държава, на утвърждаването на образователни модели за възпитателни взаимодействия при реализиране на патриотичното възпитание.

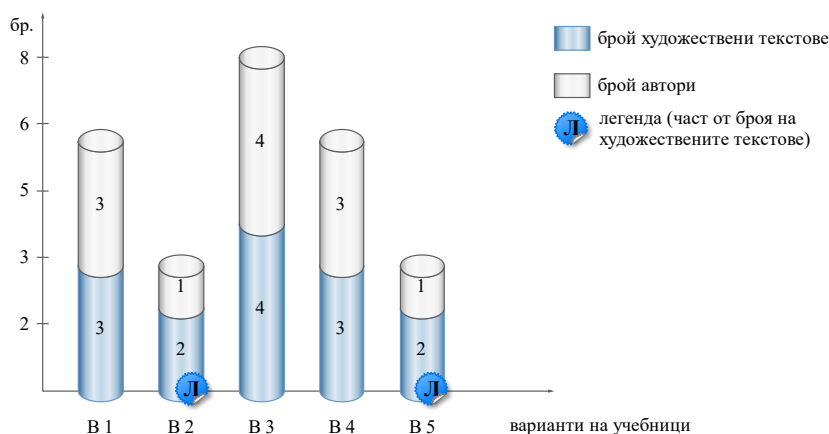
Във вариантите на учебниците по география и икономика 1, 2 и 3 се съдържа списък с *Основни източници на информация*¹², *Статистически данни от следните източници*¹³ и *Литература*¹⁴, в които не е посочен нито един от източниците на приложените литературни текстове.

В учебници по география и икономика за 10. клас са включени различен брой автори, които по този критерий могат да бъдат поделени на две групи, но учебникът с най-много български литературни класици, които присъстват със своите художествени текстове, е вариант 3 (фиг. 2):

📖 първа група, с до двама автори: вариант 2 (Ив. Вазов); вариант 5 (Чудомир);

📖 втора група, с до четири автори: вариант 1 (Ив. Вазов, Г. Джагаров, Б. Димитрова); вариант 3 (Ан. Иширков, А. Константинов, Ив. Вазов, П. Славейков); вариант 4 (Й. Йовков, Ив. Вазов, Р. Босилек).

Фиг. 2. Количествен синтез на авторите и художествените текстове в учебниците по география и икономика – 10. клас

Следва да се направи уточнението за присъствието на Ан. Иширков по изследвания критерий, защото патриархът на българската география е основоположник през 1898 г. на катедра „География и етнография“ във Висшето училище в София (днес СУ „Св. Климент Охридски“) и полага началото на обучението по специалност *География*, както и че е автор на пътеписи, спомени, географски и исторически съчинения. Във вариант на учебник 3 е включен откъс от историческото съчинение в съавторство „Западна Тракия и договорът за мир в Ньой“ от 1920 г.

Специфика на приложените художествени текстове е наличието на легенда в два от вариантите на учебници – 2 и 5, като израз на предание за минали събития, в които са съчетани действително и реално с измислица, фантастичност и нереалност (фиг. 2, табл. 1). Художествената рецепция на географските обекти, процеси и явления и интерпретацията чрез легендата е стилно и специфично, нестандартно и креативно получаване на информация, опит и умения, приложени от авторските колективи. Формулираните дидактически задачи към легендите са индикатор за дидактическо разнообразие, междудисциплинарно взаимодействие и прилагане на интегративния и комплексния подход в обучението и възпитанието на учениците в училищна среда.

Особеност на приложените в учебниците художествени текстове е фактът, че в нито един вариант няма повтаряемост на художествените текстове (табл. 1) или всеки авторски колектив е направил избор, неповторим и различен от този на останалите автори във вариантите на учебници.

Ситуирането на художествените текстове в учебниците спрямо типовете уроци може да бъде класифицирано в три групи:

☞ *преди обръщението към учениците в началото на учебниците*: вариант 1, вариант 2;

☞ *в уроци за дейности*: вариант 2, вариант 4, вариант 5;

☞ *в уроци за нови знания*: вариант 3, вариант 4.

В контекста на типовете уроци има авторски колективи, които ясно, системно и устойчиво прилагат работата с художествените текстове в един тип урок:

☛ в уроци за нови знания: вариант 3;

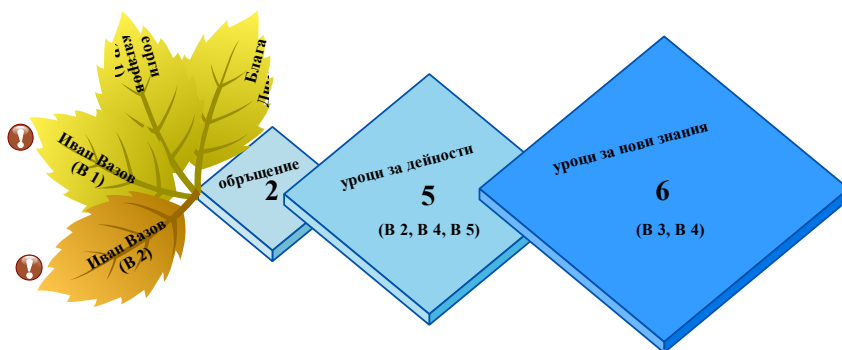
☛ в уроци за дейности: вариант 5.

Във варианти на учебници 2 и 4 се наблюдава смесен модел на прилагане на художествените текстове по типове уроци (фиг. 3):

☛ *в уроци за нови знания и за дейности*: вариант 4 (1 урок за дейности, 2 урока за нови знания);

☛ *в уроци за дейности и в началото на учебника преди обръщението към учениците*: вариант 2 (2 урока за дейности, 1 път преди обръщението към учениците).

Във вариант на учебник 1 и трите художествени текста са позиционирани в началото на учебника преди обръщението към учениците, което дава свободата на ползвателите по избор и дидактическа съобразност да реализират приложението в определени уроци, учебно време, педагогически ситуации и решения за интерпретация и интегриране в темите на учебното съдържание по география (фиг. 3).

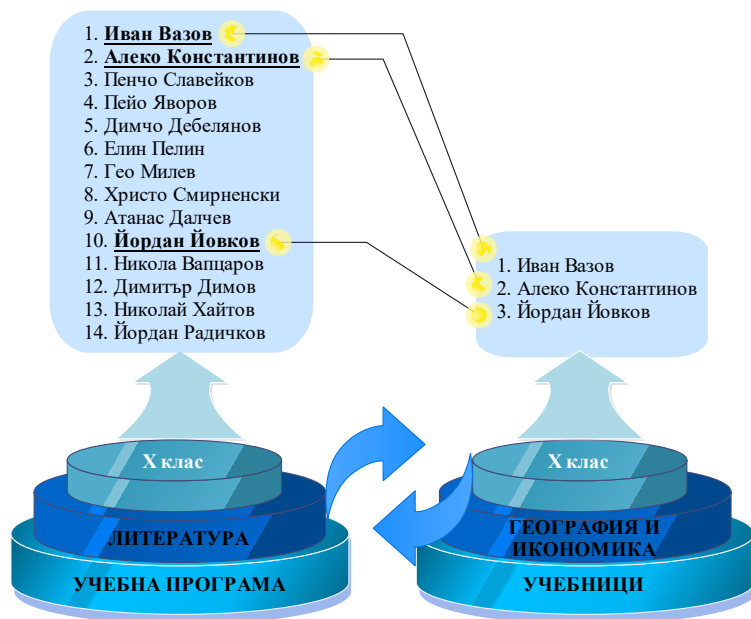

Фиг. 3. Място и брой на художествените текстове по типове уроци във вариантите на учебници по география и икономика за 10 клас

Два варианта на учебници 1 и 2 въвеждат своите читатели и десетокласници чрез художествени текстове във въведението на учебниците, като двата варианта прилагат като повторяемост един автор – *Иван Вазов* (фиг. 3).

Трима от българските писатели, които присъстват с художествени текстове в учебниците по *География и икономика* за 10 клас са част от учебното съдържание по теми на учебната програма по *Литература* – 10 клас на

общообразователната подготовка: *Иван Вазов, Алеко Константинов, Йордан Йовков* (фиг. 4)¹⁵.

Фиг. 4. Интердисциплинарен синтез по автори между учебниците по география и учебната програма по литература – 10. клас

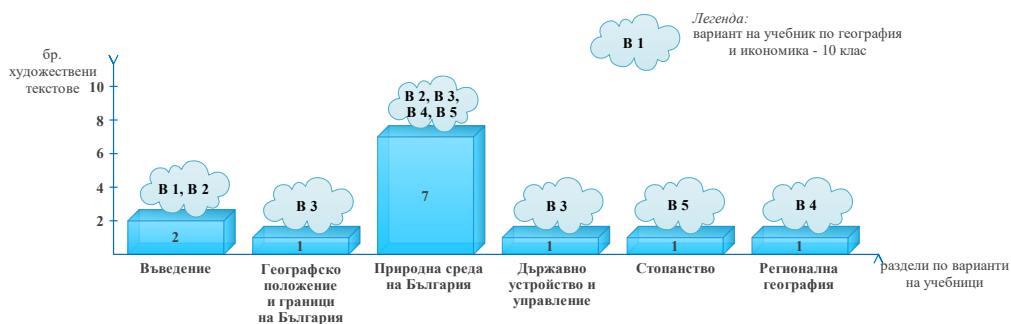
Общо на 13 места в учебниците по география и икономика са приложени художествени текстове. Независимо че част от авторските решения са локализирали откъсите от художествените текстове в уроците за нови знания, това не ги лишава от интегриране в дидактически задачи, педагогически ситуации и изпълнение на подцели за знания, умения и компетенции по място и време на учебното съдържание през учебната година (табл. 1).

Ситуационният анализ разкрива друга специфика при прилаганите художествени текстове по отношение на текстовите компоненти на учебниците: художествените текстове не са част от основния текст на уроците за нови знания, а са включени към допълнителните текстове. Художествените текстове са част от конкретни рубрики при отделните учебници: вариант 3 – „*Може да се справите сами*“, „*Още нещо за...*“; вариант 4 – „*Любопитно*“. В уроците за дейности работата с художествените текстове е част от дидактическата концепция за типа урок и задачите за изпълнение в хода на урока.

Във вариант на учебник 3 авторският колектив в началото включва обръщение към учениците, което завършва с мотото „*Опознай родината, за да я обикнеш*“ на Алеко Константинов¹⁶. Авторите акцентират на популярната и вечна мисъл за поколения българи с цел провокиране и насочване на младите хора към формиране на знания и любов за родната страна и Родината в съзвучие с мисълта на българския писател. В контекста на географската наука и

девиза на писателя стои възприемането на света и реалността, на Родината и Отечеството по пътя на знанието за тях и пътуването в тях с цел развиване на среда за обич и отдаденост, за патриотични чувства и милеене за Родината.

Контент-анализът на изследваната тема разкрива една позната за българската методическа мисъл визия, че наличието на художествените текстове в учебниците основно обхваща теми от *природната география* (табл. 1). Концентрацията на текстовете са по област на компетентност *География на България*, но основно при темите за география на природата. Спрямо разделите в учебниците по география и икономика за 10 клас се констатира присъствието на художествените текстове минимум по един път във всеки раздел при петте варианта на учебници (фиг. 5). Една част от авторските колективи съотнасят и ранжират прилагането на художествените текстове към изучаването на природните компоненти на България, а други към природните области на България (раздел): *Природна среда на България. Природни компоненти* (вариант 2), *Природна среда на България. Природни области* (вариант 3), *Природно-географски области на България* (вариант 4), *Природна среда на България* (вариант 5).

Фиг. 5. Место и брой на художествените текстове по раздели в учебниците по география и икономика за 10. клас

В зависимост от дидактическата цел, с която е приложен даден художествен текст в учебниците, авторските колективи са конструирали дидактически задачи към тях и организация за провеждане (първичен синтез). Задачите към учениците са насочени към формиране на основни знания и умения, решаване на основна дидактическа задача, която включва подусловия. Образите, обектите, процесите, пейзажите и сравненията в художествените текстове са насочени към разширяване на полето, в което са ситуирани знанията и уменията на учениците, или се открива вторичен синтез за реализиране като „своеобразна рефлексия над дейността по решаване на основната дидактическа задача“¹⁷.

Дидактическите задачи към художествените текстове във вариантите на учебници по география са разнообразни спрямо изискванията към учениците, структурата на въпросите и задачите, равнищата на усвоеност, по характер на

мисловния процес, по начин на формулиране, по брой на подусловията, по функции и др. Във варианти 1 и 4 не са разписани конкретни дидактически задачи и въпроси към учениците, като е предоставена свобода на учителите за прилагане на текстовете в учебния процес според професионалната подготовка, вида на училището и интересите на учениците (табл. 1).

Дидактическият дизайн на задачите е структурно разнообразен, но основно има продуктивен характер. От учениците се изискват следните дейности: прочит на художествени текстове; извличане на информация от текст; интерпретиране на информация във връзка с конкретен обект или тема (релеф и полезни изкопаеми); намиране на обекти от текста на географската карта; представяне на информация от художествен текст чрез научен стил (използване на термини, факти и закономерности от темата); коментиране, обосноваване и изразяване на лично мнение за актуалността на авторовите тези и виждания от позицията на днешния ден; разкриване на географските основания за създаването на легенда.

Прилагането на художествените текстове в обучението по география и икономика при изучаване на родната страна е възможност за:

- ↗ съхраняване и прилагане на образователната традиция на училищната география;

- ↗ разширяване на географския и литературен хоризонт на учениците;

- ↗ осмисляне на художественото произведение в исторически, социокултурен и географски контекст;

- ↗ осъществяване на смислово единство между наименования на географски обекти и процеси от една страна и от друга на ключови думи и фрази от друга предметна област, която въздейства чрез образи, думи, пейзажи и символи;

- ↗ осмисляне и интерпретиране на информация от художествени текстове и пренос в контекста на обучението по география;

- ↗ тълкуване на смисъла на изречения, девизи, стихове, съчинения и др. в контекста на географското образование и изконните национални ценности;

- ↗ идентифициране на географски обекти, процеси и явления в художествените текстове и интерпретиране на литературните текстове – образи, обекти, герои и чувства през призмата на географската наука;

- ↗ реализиране на дидактическа вариативност на задачите и въпросите към учениците;

- ↗ ориентиране на методико-дидактическия компас в две посоки – към художествено осмисляне на географското пространство и към географско осмисляне на художественото пространство и време;

- ↗ осигуряване на хоризонтални връзки, взаимодействия и междупредметен интегритет и синтез;

- ↗ обучаване и възпитаване в патриотизъм; прилагане на принципа на патриотичност чрез бинарното обучение; проектира и екстраполира силата на

художественото слово в обучението по география с цел възпитаване в патриотизъм и любов към родния край;

⇒ развиване и усъвършенстване на аналитичното и логическото мислене на учениците, на уменията за идентифициране на сравнителните характеристики между литературните и географските образи и обекти;

⇒ интегриране и синтез между географското и литературното познание като пътища за постигане на резултата – знанието за географските обекти, процеси и явления;

⇒ прилагане на художествени текстове в рубрики и допълнителния текст от текстовите компоненти на учебниците.

Хоризонталните връзки и взаимодействия, асоциации и отношения, зависимости и системи в обучението продължават да бъдат актуална тема, провокативна теза и необходимост от проучване и при новите образователни реалности.

Интердисциплинарният синтез и симбиоза, дидактическите комбинации и комплексност на знанията, уменията и компетенциите от различните предметни области, но част от единна образователна концепция, са гарант за по-високо качество и резултатност от обучението и възпитанието, учебното сътрудничество и колаборацията между учебните предмети, обектите и субектите на учебния процес.

БЕЛЕЖКИ / NOTES

¹ Лазаров, П. България в художествени разкази. София: Анубис, 1944, с. 7.

² Андреев, М. Процесът на обучението. Дидактика. София: УИ „Св. Кл. Охридски“, 1996, 157–158.

³ Учебна програма по География и икономика за X клас (общообразователна подготовка), 2018, 1–2.

⁴ Учебна програма по Български език литература за X клас, компонент Литература (общообразователна подготовка), 2018, 1–8.

⁵ Дерменджиев, А. Социална и културна география – анали(зи), контекст(и), (с) мисли. Велико Търново: ИВИС, 2018, с. 222.

⁶ Дерменджиев, А., П. Събева. Литературната география и съхраненото бъдеще. – В: Сб. от XI Научна конференция „България, българите и Европа – мит, история, съвремие“, т. XI. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2017, с. 318; Дерменджиев, А. Цит. съч., с. 211.

⁷ Драганова, Т. Литературната география в обучението по география на страните – модели за паспорт на страна чрез художествени текстове. – В: Сб. от Годишна университетска научна конференция на НВУ „Васил Левски“, Велико Търново, 14–15 юни 2018 г. Ред. И. Георгиева. Велико Търново: Издателски комплекс на НВУ „Васил Левски“, 2018, с. 289.

⁸ Дерменджиев, А. Цит. съч., с. 214; Дерменджиев, А., П. Събева. Цит. съч., с. 320.

⁹ Драганова, Т. За същността и значимостта на учебника по география в ретроспекция и ситуационна рамка на вариантите на учебници по география и икономика за V клас. – International Scientific Refereed Online Journal with Impact Factor SocioBrains, September 2019, Issue 61, p. 40.

¹⁰ Списък на познавателните книжки, учебниците и учебните комплекти, които може да се използват в системата на предучилищното и училищното образование през учебната 2020/2021 година – списък на учебниците за гимназиален етап (от VIII до XII клас включително).

¹¹ Русев, М., И. Дреновски, Г. Иванова, Цв. Ценова, П. Писачева, Ф. Еллез, Т. Николова, Ст. Полименов, Ю. Къосева. География и икономика 10. клас. София: Архимед 2, 2019, с. 3; Попов, А., П. Лаков, К. Найденов, С. Стойчев. География и икономика 10. клас. София: КЛЕТ България, 2019, с. 3, с. 29, с. 100; Пенин, Р., Т. Трайков, Д. Желев, В. Стоянова. География и икономика за 10. клас. София: КЛЕТ България, 2019, с. 12, 66, 78, 117; Мандова-Русинчовска, М., Цв. Заркова. География и икономика 10. клас. София: Педагог 6, 2019, с. 45, 49, 199; Дерменджиева, С., П. Събева, Н. Попов, К. Стойчев, Н. Гетова, Цв. Пейкова. География и икономика за 10. клас. София: Просвета, 2019, с. 54, 103.

¹² Русев, М., И. Дреновски, Г. Иванова, Цв. Ценова, П. Писачева, Ф. Еллез, Т. Николова, Ст. Полименов, Ю. Къосева. Цит. съч., с. 157.

¹³ Попов, А., П. Лаков, К. Найденов, С. Стойчев. Цит. съч., с. 248.

¹⁴ Пенин, Р., Т. Трайков, Д. Желев, В. Стоянова. Цит. съч., с. 218.

¹⁵ Учебна програма по Български език и литература за X клас..., с. 2–3, 6.

¹⁶ Пак там, с. 3.

¹⁷ Райчева, Н. Междупредметната интеграция в средното училище. София: УИ „Св. Кл. Охридски“, 2019, 152–153.

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

Андреев, М. Процесът на обучението. Дидактика. София: УИ „Св. Кл. Охридски“, 1996 [Andreev, M. Protsetsat na obuchenieto. Didaktika. Sofia: UI „Sv. Kl. Ohridski“, 1996].

Дерменджиев, А. Социална и културна география – анали(зи), контекст(и), (с) мисли. Велико Търново: ИВИС, 2018 [Dermendzhiev, A. Sotsialna i kulturna geografija – anali(zi), kontekst(i), (s)misli. Veliko Tarnovo: IVIS, 2018].

Дерменджиев, А., П. Събева. Литературната география и съхраненото бъдеще. – В: Сб. от XI Научна конференция „България, българите и Европа – мит, история, съвремие“, т. XI. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2017 [Dermendzhiev, A., P. Sabeva. Literaturnata geografiya i sahranenoto badeshte. – V: Sb. ot XI Nauchna konferentsiya „Balgariya, balgarite i Evropa – mit, istoriya, savremie“, t. XI. Veliko Tarnovo: UI „Sv. sv. Kiril i Metodiy“, 2017].

Дерменджиева, С., П. Събева, Н. Попов, К. Стойчев, Н. Гетова, Цв. Пейкова. География и икономика за 10. клас. София: Просвета, 2019 [Dermendzhieva, S., P. Sabeva, N. Popov, K. Stoychev, N. Getova, Tsv. Peykova. Geografia i ikonomika za 10. klas. Sofia: Prosveta, 2019].

Драганова, Т. Литературната география в обучението по география на страните – модели за паспорт на страна чрез художествени текстове. – В: Сб. от Годишна университетска научна конференция на НВУ „Васил Левски“, Велико Търново, 14–15 юни 2018 г. Велико Търново: ИК на НВУ „Васил Левски“, 2018, 288–292 [Draganova, T. Literaturnata geografiya v obuchenieto po geografiya na stranite – modeli za passport na strana chrez hudozhestveni tekstove. – V: Sb. ot Godishna universitetska nauchna konferentsiya na NVU „Vasil Levski“, Veliko Tarnovo, 14–15 yuni 2018 g. Veliko Tarnovo: IK na NVU „Vasil Levski“, 2018, 288–292].

Драганова, Т. За същността и значимостта на учебника по география в ретроспекция и ситуационна рамка на вариантите на учебници по география и икономика за V клас. – International Scientific Refereed Online Journal with Impact Factor SocioBrains, September 2019, Issue 61, 27–50. [Draganova, T. Za sashnostta i znachimostta na uchebnika po geografiya v retrospektsiya i situatsionna ramka na variantite na uchebnitsi po geografiya i ikonomika za V klas. – International Scientific Refereed Online Journal with Impact Factor SocioBrains, September 2019, Issue 61, 27–50].

Лазаров, П. България в художествени разкази. София: Анубис, 1944 [Lazarov, P. Bulgariya v hudozhestveni razkazi. Sofia: Anubis, 1944].

Мандова-Русинчовска, М., Цв. Заркова. География и икономика 10. клас. София: Педагог 6, 2019 [Mandova-Rusinchovska, M., Tsv. Zarkova. Geografia i ikonomika 10. klas. Sofia: Pedagog 6, 2019].

Пенин, Р., Т. Трайков, Д. Желев, В. Стоянова. География и икономика за 10. клас. София: КЛЕТ България, 2019 [Penin, R., T. Traikov, D. Zhelev, V. Stoyanova. Geografiya i ikonomika za 10. klas. Sofia: KLET Balgaria, 2019].

Попов, А., П. Лакон, К. Найденов, С. Стойчев. География и икономика 10. клас. София: КЛЕТ България, 2019 [Popov, A., P. Lakov, K. Naydenov, S. Stoychev. Geografiya i ikonomika 10. klas. Sofia: KLET Balgaria, 2019].

Райчева, Н. Междупредметната интеграция в средното училище. София: УИ „Св. Кл. Охридски“, 2019 [Raycheva, N. Mezhdupredmetnata integratsiya v srednoto uchilishte. Sofia: UI „Sv. Kl. Ohridski“, 2019].

Русев, М., И. Дреновски, Г. Иванова, Цв. Ценова, П. Писачева, Ф. Еллез, Т. Николова, Ст. Полименов, Ю. Къосева. География и икономика 10. клас. София: Архимед 2, 2019 [Rusev, M., I. Drenovski, G. Ivanova, Tsv. Tsenova, P. Pisacheva, F. Ellez, T. Nikolova, St. Polimenov, Yu. K’oseva. Geografiya i ikonomika 10. klas. Sofia: Arhimed 2, 2019].

Списък на познавателните книжки, учебниците и учебните комплекти, които може да се използват в системата на предучилищното и училищното образование през учебната 2020/2021 година – списък на учебниците за гимназиален етап (от VIII до XII клас включително). [Spisak na poznavatelnite knizhki, uchebnitsite i uchebnite komplekti, koito mozhe da se izpolzvat v sistemata na preduchilishtnoto i uchilishtnoto obrazovanie prez uchebnata 2020/2021 godina – spisak na uchebnitsite za gimnazialen etap (ot VIII do XII klas vklyuchitelno)]

Учебна програма по Български език и литература за X клас, компонент Литература (общообразователна подготовка), 2018 [Uchebna programa po Balgarski ezik i literatura za X klas, component Literatura (obshtoobrazovatelna podgotovka), 2018].

Учебна програма по География и икономика за X клас (общообразователна подготовка), 2018 [Uchebna programa po Geografia i ikonomika za X klas (obshtoobrazovatelna podgotovka), 2018].